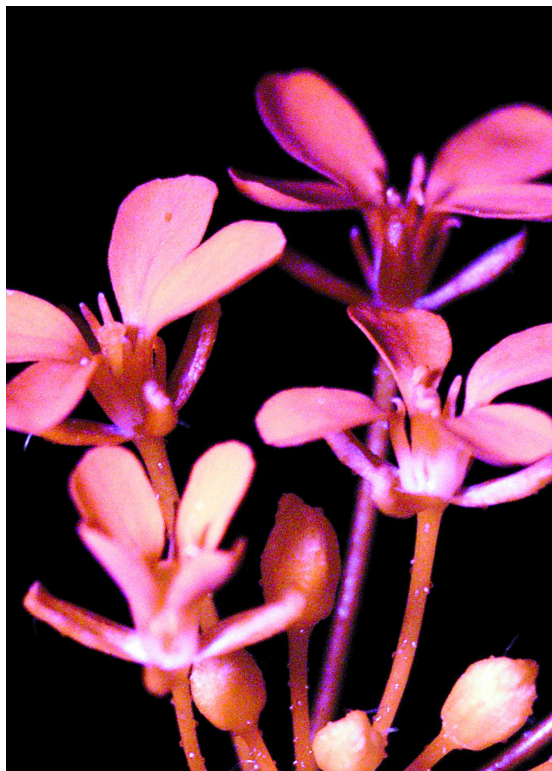

Kris Verdonck, EXHIBITION #1

Lesmap voor leerkrachten

Doelgroep: 14- tot 18-jarigen

- Inhoud:
1. Z33 – voorstelling van de werking
  2. EXHIBITION #1 –
voorstelling van de tentoonstelling
  3. Voorbereiding in de klas
  4. Bezoek aan de tentoonstelling
  5. Naverwerking in de klas
  6. Slot

1. Z33

Z33, huis voor actuele kunst

Z33 presenteert tentoonstellingen over hedendaagse kunst en vormgeving. Z33 gaat op zoek naar kunstenaars en vormgevers die een kritische positie innemen ten aanzien van hun discipline en daardoor bewust aan de rand of in de voorhoede staan. Deze kunstenaars leggen bij voorkeur relaties tussen artistieke en maatschappelijke ontwikkelingen of wetenschappelijke fenomenen. Deze onderzoekende houding is ook aanwezig in de omkaderende activiteiten (lezingen, debatten, documentaires,...) die van elke tentoonstelling een gelaagd project maken.

Educatie

Kunst flitst, prikkelt, kriebelt en daagt uit. Het educatieve aanbod van Z33 richt zich dan ook op kijken, begrijpen en beleven, op een eigen mening vormen, op reflecteren over het thema van de kunstwerken en misschien wel zelf expressief en creatief aan de slag gaan. Een bezoek aan Z33 wordt omkaderd met een interactieve rondleiding met gids, een kijkwijzer, activiteiten in het Z-lab en deze lesmap.

De map stelt de tentoonstelling EXHIBITION #1 voor en geeft tips om in de klas het bezoek voor te bereiden en om het bezoek nadien verder te verwerken. Dit kan gebeuren in het kader van meerdere vakken, naar keuze van de leerkracht.

Iedereen is welkom! Z33 ligt in het mooie, groene begijnhof in hartje Hasselt. Z33 is een Cultuurschakel, waardoor je met De Lijn gratis kan komen. Vanaf het station van Hasselt is Z33 te voet bereikbaar of je neemt de gratis boulevardpendel van De Lijn tot aan de halte Kolonel Dusartplein.

Kijk op <http://www.z33.be/publiekswerking/scholen/schoolbezoeken> voor alle praktische informatie.

2. EXHIBITION #1

Voorstelling van de tentoonstelling

EXHIBITION #1 is een solotentoonstelling van Belgisch hedendaags beeldend kunstenaar en theatermaker Kris Verdonck (geboren in 1974).

Verdonck volgde opleidingen in beeldende kunsten, architectuur en theater. Zijn werk situeert zich in het grensgebied tussen deze disciplines. Hij realiseerde al verscheidene projecten de laatste tien jaar, meestal in de vorm van een installatie (een ruimtelijk kunstwerk opgebouwd op een locatie), performance (een optreden of vertoning met elementen van theater, dans, teksten of muziek), of een combinatie van beide.

Kris Verdonck maakt creaties of kunstwerken die zich bevinden op de grens van: beeldende kunst - theater, installatie – performance, architectuur – dans.

Bij theater, performance en dans is er voor de toeschouwers een afgebakende tijd. De manier waarop we naar de installaties van Verdonck kijken past bij zijn performances. EXHIBITION #1 is een erg theatrale tentoonstelling en staat zeer dicht bij een voorstelling.

EXHIBITION #1 bestaat uit twee delen: een parcours van bestaande projecties en installaties, en een nieuw werk.

- In het eerste deel volgen we een parcours van acht projecties en installaties, eerder gepresenteerd in 2009 en 2010 op verschillende plaatsen, maar nog niet in Z33. Verdonck maakt hierbij vaak gebruik van het medium video. Het algemene thema van deze reeks is de spanning tussen mens en technologie en tussen mens en maatschappij. De kunstenaar stelt vast dat die spanning angst en verwarring veroorzaakt. Hij gebruikt kunst om de vinger op de wonde te leggen, om een dialoog aan te gaan en een publiek debat op gang te brengen.
- In opdracht van Z33 maakt Kris Verdonck een nieuw werk, EXOTE, een binnentuin. Een exoot is een niet-inheemse plant of dier. Hier is het thema de spanning tussen mens en natuur. De mens grijpt meer en meer in in de natuur. Zo verstoren we het biologische evenwicht en maken we onze eigen omgeving onleefbaar. De tuin staat voor een wereld waarin mensen zich moeten beschermen tegen de omgeving die ze zelf gemaakt hebben. Het is een 'einde-van-de-wereld-landschap' dat de mens (lett.) boven het hoofd groeit. De tuin bestaat uit een selectie van de meest invasieve, niet-inheemse planten en dieren in België. Ze worden door mensen buiten hun natuurlijke gebied gebracht via transport, reizen en handel in een geglobaliseerde wereld. De planten en dieren voelen zich ook thuis buiten hun natuurlijke biotoop. Ze zijn invasief: ze verspreiden zich snel, nemen toe en verdringen inheemse soorten. Ze zijn schadelijk voor de natuur en bedreigen onze biodiversiteit (verscheidenheid aan levensvormen), economie (vb. overwoekering van akkers) en volksgezondheid (vb. introductie van nieuwe pollen waarvoor we allergisch kunnen zijn).

EXOTE doet ons nadenken over onze omgang met de omgeving waarin we leven. We bezoeken en beleven de 'gevaarlijke' tuin in een veiligheidspak. Dit is bevreedend. We voelen ons 'umheimisch', ongemakkelijk, een vreemde op onze eigen planeet.

3. Voorbereiding in de klas

Kris Verdonck reflecteert in zijn kunstwerken over de wereld: over de spanning tussen mens en machine, mens en maatschappij, mens en natuur. Een sfeer van bevreemding en verwarring staat centraal in zijn werken. De verwarring en vervreemding van de mens in zijn omgeving toont hij in het parcours van acht projecties en installaties. De verwarring van de wereld zelf is te zien in EXOTE.

Een bezoek aan EXHIBITION #1 bereid je best voor in de klas, om de leerlingen te prikkelen en te motiveren. Maar ook om de thema's van het werk van Verdonck in te leiden en zijn aanpak of manier van werken uit te leggen.

*** EXHIBITION #1 is een kruising tussen een tentoonstelling en een voorstelling: over theatraliteit in een tentoonstelling**

Wanneer je naar een voorstelling (toneel, dans, muziek,...) gaat is de tijd ervan afgebakend. Wanneer je naar een tentoonstelling gaat bepaal je zelf hoe lang je naar een kunstwerk kijkt en hoe lang een bezoek duurt. Maar, Kris Verdonck brengt elementen uit het theater binnen in de tentoonstelling. Je kan EXHIBITION #1 alleen bezoeken maar veel beter nog met een gids die zich aan de timing houdt en optreedt als performer. De gids wordt nl. zelf gegidst, hij praat alleen na wat hem wordt ingesproken, heeft geen persoonlijkheid, legt geen contact met zijn toehoorders. Hij bepalt precies hoelang je in een zaal in de tentoonstelling blijft, als bezoeker kan je dus niet op je eigen tempo gaan. De tijdsbeleving van de bezoeker wordt zo helemaal anders dan bij een 'gewone' tentoonstelling.

In het theater gebruik je ogen en oren. Wanneer je de installaties in Z33 bezoekt gebruik je echter ook andere zintuigen. Je wandelt rond in de kunstwerken en maakt er zelf deel van uit. Deze beleving is toch anders dan in het theater.

Vragen aan de leerlingen:

- Wat is een performance? Wat stel je je voor bij een performance? Wie heeft er ooit een performance gezien?

Performance: een actie, opvoering, uitvoering, vertoning, optreden, act, spel, theater, concert, dans, voorlezen, toespraak,... Het gebeurt binnen een bepaalde tijd en op een bepaalde plaats.

- Wat is theater? Waar denken jullie aan bij het woord theater? Wie is al naar theater gaan kijken?

Theater: een toneelspel, een voorstelling of opvoering met publiek. Hierbij kunnen gebruikt worden: dans, muziek, beweging, mime, poppen,... Het gebeurt binnen een bepaalde tijd en op een bepaalde plaats.

- Wat betekent theatraal?

Theatraal: iets wat te maken heeft met theater, maar ook: dramatisch, overdreven.

*** mens en machine – vervreemding in het werk van Kris Verdonck**

Een centraal thema in EXHIBITION #1 is vervreemding. We komen terecht in een omgeving die ons vreemd is, wat een directe invloed heeft op onze beleving. De kunstwerken gaan over de spanning tussen mens en machine, mens en maatschappij, mens en natuur, en creëren een sfeer van bevreemding. Bevreemding en vervreemding gaan samen met gevoelens van verwarring en angst.

Een ander woord voor bevreemding/vervreemding, afkomstig uit het Duits, is Unheimlichkeit. Deze term komt van Sigmund Freud (filosoof en psychiater uit Wenen, 1856-1939). Iets is unheimlich wanneer het alledaagse aan ons verschijnt in een nieuw, onrustwekkend licht. Verdrongen gedachten (vb. angsten) komen onverwacht opnieuw naar boven en maken het vertrouwde vreemd. Verdonck roept in zijn werken Unheimlichkeit op. In het echte leven zouden we misschien bang worden, maar kunst is een 'veilige' plek om deze emotie op te roepen.

Vragen aan de leerlingen:

- Iedereen is al eens in de war geweest. Beschrijf de situatie. Wat precies zorgde ervoor dat je in de war was? Was je de volgende keer in zo'n situatie nog in de war? Waarom wel/niet? Ben je vaak in de war? Wanneer ben je het meest in de war?

- Iedereen is al eens bang geweest. Beschrijf de situatie. Waardoor was je bang? Welke angsten keren steeds terug? Zijn je angsten veranderd in de loop der jaren? Zijn er zaken waarvoor je vroeger bang was en nu niet meer? Wat helpt om angst te doen verdwijnen?

- Wat roepen de begrippen bevreemding en vervreemding op bij jullie? Heb je dit al eens ervaren? Beschrijf de situatie. Wat was er vreemd aan de situatie? Welke elementen waren niet bekend voor jullie? Heb je de moeite genomen om die elementen (beter) te leren kennen?

- Wat betekent Unheimlichkeit letterlijk? Ontleed het woord un-heim-lich: iets wat 'on-thuis' is, wie geen huis meer heeft. Iets wat niet vertrouwd en dus vreemd is. En dus onheilspellend, angstaanjagend en griezelig.

In de tuin EXOTE zijn de planten en dieren vreemd. Ze kunnen zelfs gevaarlijk zijn. We moeten ons beschermen om in de tuin rond te lopen. De mensen en wezens die getoond worden in de projecties en installaties zijn ook vervreemd van hun omgeving en van de maatschappij en lijken te veranderen in machines. Ze zitten vast in een systeem, letterlijk en figuurlijk. De meeste installaties zijn geïnspireerd op het werk van Franz Kafka (schrijver uit Praag, 1883-1924). Kafka schetst in zijn verhalen en boeken een gesloten maatschappij zonder uitwegen. Deze maatschappij is een verdrukkend systeem waarbinnen niets werkelijk of oprecht is. De mensen/personages weten nooit wat er precies zal gebeuren. De maatschappij lijkt op een nachtmerrie: men weet nooit wanneer, hoe en of men wakker zal worden. Ook deze vervreemding toont Verdonck in zijn werken.

Vragen aan de leerlingen:

- Wanneer zien we dit in onze maatschappij? Kan je voorbeelden geven van vervreemding in onze maatschappij?

- Wat betekent het woord 'kafkaïaanse'? Ben je al eens terecht gekomen in een kafkaïaanse situatie? Beschrijf deze situatie? Op welke manier ben je uit deze situatie gekomen?

Kafkaiaans slaat op situaties waarin je bijvoorbeeld heel lang moet wachten in een wachtkamer, je van het kastje naar de muur wordt gestuurd, wanneer je aan het lijntje wordt gehouden, wanneer je niets kan doen om de situatie te veranderen, wanneer je machteloos bent, wanneer je vastzit 'dankzij het systeem'. De personages in de boeken van Kafka komen in dit soort situaties terecht. Ze vervreemden van de wereld.

4. Een bezoek aan EXHIBITION #1

Het begeleide bezoek aan EXHIBITION #1 brengt je op de grens van beeldende kunst en theater.

Met een gids bezoek je de tentoonstelling in ongeveer 1u15. Prijs: 30 euro voor een groep van maximum 20 leerlingen. Reservatie: 14 dagen op voorhand via 011-29 59 60 of via publiekswerking@z33.be.

5. Naverwerking in de klas

Een kort gesprek in de klas achteraf is alvast een goede manier om de indrukken en ervaringen van de leerlingen vast te zetten, zowel de positieve als de kritische.

Vragen aan de leerlingen:

- Wat is jullie bijgebleven? Wat vonden jullie het boeiendst, de projecties en installaties of EXOTE? Waarom? Wat bewonder je in de kunstenaar? Welk individueel werk vond je het mooist en waarom? Wat vonden jullie het minst interessant aan de tentoonstelling?

Een naverwerking is ook uiterst geschikt om dieper in te gaan op thema's verbonden aan het werk van Kris Verdonck.

*** theatraliteit in een tentoonstelling**

Vragen aan de leerlingen (klas- of groepsgesprek):

EXHIBITION #1 is een kruising tussen een voorstelling en een tentoonstelling. Vond je het meer theater of meer tentoonstelling? Welke elementen hebben te maken met theater en welke met beeldende kunst? Hoe zou je een tentoonstelling nog 'theatraler' kunnen maken? Beschrijf de invloed van de afgebakende tijd -een concept uit het theater- op je tijdsbeleving in de tentoonstelling.

Opdracht voor de leerlingen:

Maak een toneelstuk van maximum twee minuten, in groepjes van ongeveer vier leerlingen. De groepjes kiezen de plaats waar het opgevoerd wordt. Laat hen kiezen uit volgende thema's: 'de mens en de natuur' of 'bevreemding'. Laat de groepjes tien minuten voorbereiden. Daarna worden alle stukjes opgevoerd. Wie niet aan het spelen is, is publiek.

*** mens en machine – bevreemding in het werk van Kris Verdonck**

Vragen aan de leerlingen (klas- of groepsgesprek):

De mensen en wezens in het werk van de kunstenaar zijn vervreemd van de maatschappij. Kris Verdonck stelt hen soms voor als machines. Wat denken jullie: worden mensen machines, of worden machines mensen?

Mensen worden soms het slachtoffer van hun eigen creaties. Kan je hier voorbeelden van geven in onze maatschappij? Zijn ecologische rampen of milieuproblemen hier ook voorbeelden van? Waarom wel/niet? Leg uit. Bespreek een recente natuurramp en ga na of er een verband is met het ingrijpen van de mens in de natuur (voorbeelden: ontploffen van boorplatform in de Golf van Mexico, aardbeving in midden-Italië, lekken in kerncentrale van Fukushima na aardbeving en tsunami, scheur in aluminiumfabriek in Hongarije).

Verdonck stelt vast dat men in de maatschappij aan overbescherming doet, dat er angst heerst voor wat er zou kunnen gebeuren. Ben je het hier mee eens? Kan je hier voorbeelden van geven?

Opdracht voor de leerlingen:

EXOTE is een metafoor voor een wereld waarin de mens zich steeds meer moet beschermen tegen een omgeving die hij zelf gecreëerd heeft. Bedenk een andere metafoor om hetzelfde aan te tonen.

*** link met het werk van Franz Kafka**

Opdracht voor de leerlingen:

De projecties en installaties van Kris Verdonck zijn geïnspireerd op het werk van Franz Kafka. Lees in de klas volgende fragmenten uit werken van Kafka (of laat ze thuis lezen) en link de fragmenten aan een werk dat je hebt gezien in EXHIBITION #1.

FRIEZE

“Voor de wet staat een wachter. Bij deze wachter komt een man van buiten en verzoekt toegang tot de wet. Maar de wachter zegt, dat hij hem nu geen toegang kan verlenen. De man denkt na en vraagt dan of hij dan later naar binnen zou mogen. "Het is mogelijk," zegt de wachter, "maar nu niet".(...) Daar zit de man dagen en jaren. Hij probeert telkens toegelaten te worden.(...) Gedurende de vele jaren kijkt de man bijna ononderbroken naar de wachter.

(...) Nu zal de man niet lang meer leven..."

Uit: „Voor de wet“ van Franz Kafka

MOUSE

“'Ach', zei de muis, 'de wereld wordt iedere dag kleiner. Eerst was hij zo groot dat ik bang was. Ik liep verder en ik was blij dat ik eindelijk links en rechts in de verte muren zag, maar die lange muren lopen zo vlug naar elkaar toe, dat ik al in de laatste kamer ben en daar in de hoek staat de val, waar ik in

loop.' - Je moet alleen je koers veranderen', zei de kat en at haar op.”

„Kleine Fabel“ van Franz Kafka

GOSSIP

“Wij zijn vijf vrienden, wij zijn eens een keer achter elkaar uit een huis gekomen, eerst kwam de ene en ging naast de deur staan. (...) Ten slotte stonden wij allemaal op een rij. (...) Sindsdien leven wij samen, het zou een vreedzaam leven zijn, als zich niet voortdurend een zesde wilde aansluiten. Hij doet ons niets, maar wij vinden hem lastig. (...) Wij stoten hem met de ellebogen weg, maar al stoten wij hem nog zo hard weg, hij komt terug.”
Uit: „Gemeenschap“ van Franz Kafka

PELLET

“Er bestaat een wezen dat Odradek heet. Het ziet er ongeveer uit als een platte stervormige garenklos, en inderdaad schijnt het ook met garen omwoeld te zijn; in ieder geval mochten het alleen maar afgebroken, oude, aan elkaar geknoopte, maar ook in elkaar verwarde stukjes garen van allerlei verschillende kleuren en soorten zijn. (...) Je zou graag willen geloven, dat dit wezen vroeger een of andere doelmatige vorm heeft gehad en nu alleen gebroken is. (...) Hij verblijft afwisselend op zolder, in het trappenhuis, in de gangen, in de vestibule. Dikwijls is hij maandenlang onzichtbaar; dan is hij waarschijnlijk naar andere huizen verhuisd; maar hij komt zonder mankeren weer naar ons huis terug. (...) Tevergeefs vraag ik mij af, wat er met hem zal gebeuren. Kan hij doodgaan? Alles wat dood gaat heeft eerst een soort van doel, een soort van werk gehad en daardoor is het versleten; maar dat gaat bij Odradek niet op. (...) Klaarblijkelijk doet hij niemand kwaad; maar het idee dat hij mij nog overleven zal, vind ik bijna pijnlijk.”
Uit: „De zorgen van een huisvader“ van Franz Kafka

SYNCOPE

“Daarom blijft toch de beste raad alles te accepteren, zich als een zware massa te gedragen zelfs al voel je dat je wordt weggeblazen, je tot geen onnodige stap te laten verlokken, de ander met de blik van een dier aan te kijken, geen berouw te voelen, kortom alles wat nog als spookachtig leven is overgebleven met eigen hand omlaag te drukken, dat wil zeggen de laatste doodse stilte nog te verhogen en buiten haar niets meer te laten bestaan. Een karakteristieke beweging in een dergelijke toestand is het met de pink langs de wenkbrauwen strijken.”
Uit: „Besluiten“ van Franz Kafka

*** bedreiging van onze biodiversiteit**

Vragen aan de leerlingen (klas- of groepsgesprek):

Invasieve exoten bedreigen onze biodiversiteit. Wat is biodiversiteit? Verscheidenheid aan plant- en diersoorten. Zijn er nog zaken die onze biodiversiteit bedreigen? Welke? Wat kunnen we doen om de bedreiging tegen te gaan?

EXOTE toont een reële en gevaarlijke situatie. Wat is jullie mening hierover? Vinden jullie het goed dat Kris Verdonck deze installatie heeft gemaakt om ons aan het denken te zetten? Of neemt hij een te groot veiligheidsrisico? Waarom wel/niet? Heeft EXOTE jullie aan het denken gezet? Indien ja, waarover? Indien niet, waarom niet?

6. Slot

Z33 bedankt je voor je interesse in het educatieve aanbod bij deze tentoonstelling. We hopen dat dit bezoek en deze lesmap een meerwaarde vormden voor zowel de leerlingen als de begeleiding. Ons doel hebben we bereikt wanneer jullie na een bezoek aan Z33 meer openstaan voor hedendaagse kunst en met andere ogen naar kunst en de wereld kijken.

Opmerkingen en suggesties, positieve en kritische noten zijn welkom: zap33@z33.be.

We hopen je graag voor een andere tentoonstelling opnieuw te verwelkomen!

Volgende **eindtermen** kunnen gelinkt worden aan deze tentoonstelling:

De leerlingen kunnen:

- gericht kijken en hun kijkervaring toetsen aan reeds verworven kennis, vroegere ervaringen of eigen fantasie
- de functies van aangeboden beeldtaal waarnemen en vergelijken
- verschillende beeldaspecten identificeren
- hun persoonlijke mening geven over diverse beeldende creaties en belangstelling opbrengen voor nieuwe beeldende creaties
- de rol en de maatschappelijke betekenis van artistieke uitingen voor de samenleving illustreren en analyseren
- artistieke uitingen vanuit kunstkritische, historische en culturele invalshoek analyseren